

Returadresse:

Land By og Kultur, Natur, Land og Vand
Smed Sørensen Vej 1, 6950 Ringkøbing

**NATURENS
RIGE**

Sagsbehandler

Maya Kaus

Direkte telefon

99 74 10 62

E-post

maya.kaus@rksk.dk

Dato

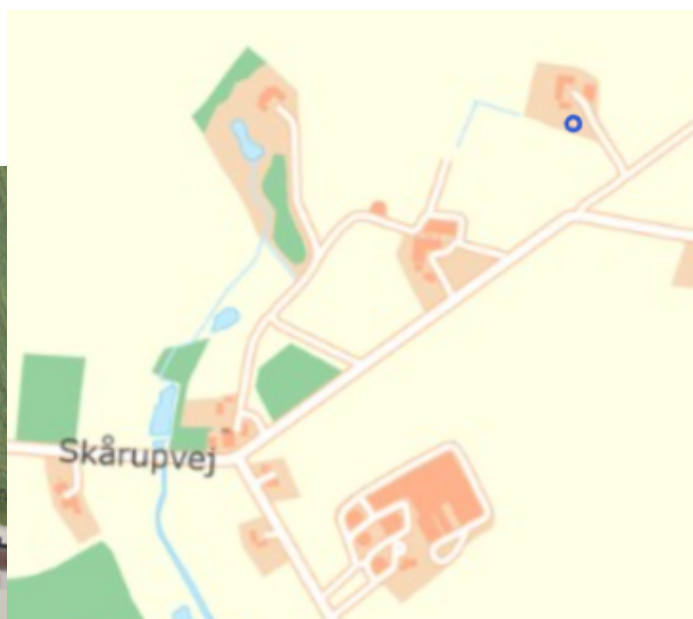
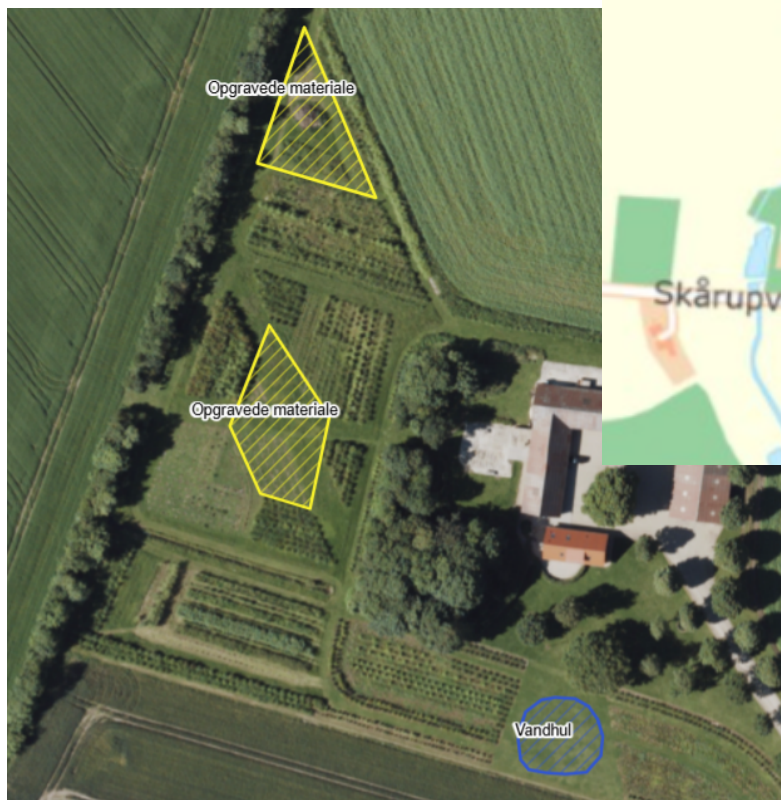
29. juli 2025

Sagsnummer

25-015378

Clausagervej 8, 6900 - Landzonetilladelse til etablering af vandhul

Ringkøbing-Skjern Kommune har modtaget din ansøgning om tilladelse til at etablere et ca. 300 m² stort vandhul på ejendommen matr.nr. 2c, Skårup, Hanning.

Kort 2: Oversigtskort med søens placering.

Kort 1: Søens placering og placering for det opgravede materiale jf. ansøgningsmateriale.

Ringkøbing-Skjern
Kommune

Åbnings- og telefontider
Mandag 10.00-17.00
Tirsdag-fredag 10.00-13.30

Projektområdet ligger i det åbne land, og en etablering af vandhullet kræver derfor landzonetilladelse jf. planloven.

Der henvises til bemærkninger på de næste sider.

Afgørelse

Der meddeles hermed tilladelse efter § 35, stk. 1 i Planloven til etablering af vandhul.

Tilladelsen meddeles, idet det vurderes, at etableringen af et vandhul vil bidrage til at forbedre biodiversiteten i området.

Tilladelsen meddeles på vilkår af:

- at vandhullet placeres som angivet på vedlagte kort,
- at vandhullet maks. bliver 300 m²,
- at vandhullet anlægges med jævnt og fladt skrånende bund og bredder – for bredder vil det typisk svare til en hældning på omkring 1/5,
- at opgravet materiale fjernes eller jævnes ud på matriklen, som ansøgt,
- at det opgravede materiale ikke anvendes som jordvolde,
- at der ikke laves tilløb til eller afløb fra vandhullet,
- at der ikke udsættes ænder, krebs eller fisk,
- at der ikke fodres i og ved vandhullet,
- at der ikke laves kunstige øer i vandhullet,
- at Ringkøbing-Skjern Kommune, Land og Vand får besked, når arbejdet er færdigt.

Supplerende oplysninger

Udsætning af fisk kan kræve tilladelse fra Fødevarestyrelsen.

Hvis der ønskes beplantning ved vandhullet opfordrer Ringkøbing-Skjern Kommune til, at der ikke plantes på sydsiden af vandhullet, men primært mod nord og vest for at danne læ. Det anbefales desuden, at der holdes en afstand på 5-10 m til vandhullets kant.

Du skal desuden være opmærksom på at vandhullet vil, når der efter et par år har indfundet sig et naturligt dyre- og planteliv, blive omfattet af naturbeskyttelseslovens §3.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 5 år efter, at den er meddelt (Planloven §56, stk. 2).

Angående arkæologiske forhold henvises til vedlagte folder Arkæologi & Museumsloven. Arkæologi Vestjylland kan kontaktes i forhold til arkæologiske forhold og fund. Henvendelser omkring arkæologi skal rettes til post@arkvest.dk

Bemærk – søens fremtidige status

Der gøres opmærksom på, at søen vil blive omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1. Fremtidige ændringer af søens tilstand må derfor ikke foretages uden en ny dispensation. Det er altid lodsejerens ansvar, at der ikke sker indgreb i beskyttede områder.

Naboorientering

Det er Kommunes skøn, at meddelelsen af tilladelsen er af underordnet betydning for naboerne til den omhandlende ejendom, og naboerne har derfor ikke været skriftligt orienteret om ansøgningen (jf. § 35, stk. 4 i Planloven)

Offentliggørelse

Afgørelsen skal offentliggøres jf. § 35, stk. 8 i henhold til planloven. Offentliggørelsen sker den 4. august 2025 ved annoncering på kommunens hjemmeside www.rksk.dk.

Lovgrundlag

Tilladelsen er meddelt på nedenstående lovgrundlag:

- Bekendtgørelse af lov om planlægning, LBK nr. 572 af 29. maj 2024 (Planloven)
- Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, BEK nr. 1098 af 21. august 2023 (Habitatbekendtgørelsen)

Der gøres opmærksom på, at ansøger selv har ansvar for at indhente nødvendige godkendelser/tilladelser i henhold til anden lovgivning.

Vurdering

Afgørelsen om tilladelse efter planloven er truffet på baggrund af nedenstående vurdering.

Arealet hvor vandhullet anlægges er ud fra en gennemgang af ortofoto d. 22. juli 2025 vurderet, til at være en mark der for et par år tilbage har været i omdrift som landbrugsjord. Kommunen har i samme forbindelse vurderet, at arealet ikke er beskyttet af Naturbeskyttelsesloven § 3.

Samlet set vurderes projektet at være til gavn for nærområdets dyre- og planteliv og det vil bidrage til forbedre biodiversiteten i området.

Beskyttelseslinjer

Det ansøgte projekt ligger uden for beskyttelseslinjer for strand, sø, å og fortidsminde.

Det er på baggrund af ovenstående Ringkøbing-Skjern Kommunes vurdering, at projektet ikke er i modstrid med de hensyn, der skal tages i forhold til ovennævnte beskyttede områder.

International natur

Nærmeste Natura 2000 område ligger ca. 12 km fra projektområdet. Der er tale om Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen.

Idet det er kommunens vurdering, at nærværende projekt vil være til gavn for nærområdets dyre- og planteliv, vil projektet efter kommunens vurdering i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, ikke have nogen negativ påvirkning på nærmeste Natura 2000-område. Det er endvidere Kommunens vurdering, at projektet er uden væsentlig betydning for en opnåelse af gunstig bevaringsstatus/bevaringsprognose for naturtyperne og arterne på udpegningsgrundlagene.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 62		
Naturtyper:	Flodmunding (1130)	Lagune* (1150)
	Strandeng (1330)	Forklit (2110)
	Hvid klit (2120)	Grå/grøn klit* (2130)
	Klithede* (2140)	Havtornklit (2160)
	Grårisklit (2170)	Klitlavning (2190)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Surt overdrev* (6230)
	Tidvis våd eng (6410)	Tørvelavning (7150)
	Rigkær (7230)	
Arter:	Vandranke (1831)	Flodlampret (1099)
	Havlampret (1095)	Laks (1106)
	Stavsild (1103)	Majsild (1102)
	Odder (1355)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Majsild er ikke til stede i habitatområde H62. Den nævnte art gennemgås derfor ikke yderligere.

Figur 1: Udpegningsgrundlaget for nærmeste habitatområde

Bilag IV

En række dyr og planter, der er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, kan have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted i området.

På baggrund af Faglig rapport nr. 635 fra Danmarks Miljøundersøgelser, kommunens artsdatabaser (www.arter.dk, www.naturbasen.dk) samt Ringkøbing-Skjern Kommunens øvrige kendskab vurderes det umiddelbart, at der kan være flagermus og ulv i området. Kommunen har ingen aktuelle registreringer af plantearter, der står på Habitatdirektivets Bilag IV i projektområdet eller umiddelbar nærhed hertil.

- Flagermus: Ud fra flagermus' levevis vurderes det, at de ikke påvirkes negativt, da projektet giver bedre levevilkår for f.eks. diverse insekter tilknyttet naturområdet.
- Ulv forekommer strejfende i kommunen. Projektet vil ikke kunne påvirke denne art.

På grundlag af nuværende viden vurderes det, at det ansøgte projekt ikke vil medføre negativ påvirkning af bilag IV-arter. Det er endvidere kommunens vurdering, at projektet ikke vil skade yngle- eller rasteområder for arter, der er beskyttet af Habitatdirektivets bilag IV.

Kommunen vurderer således samlet set, at etablering af vandhullet i overensstemmelse med de stillede vilkår, vil forøge den biologiske mangfoldighed i området.

Planloven

Etablering kræver en tilladelse efter Planlovens §35, idet der sker ændring i anvendelsen af ubebyggede arealer i landzone (ændret arealanvendelse).

Der er stillet vilkår om, at det opgravet materiale skal fjernes eller jævnes ud på matriklen som ansøgt. Vilkåret er stillet således, at projektet fremstår mindst synligt ved at der ikke etableres jordvolde eller jordbunker. Jorden må ikke placeres på § 3-beskyttet naturarealer, idet det vil ændre naturtilstand på naturarealet.

Konklusion

Det er på baggrund af ovenstående kommunens samlede vurdering, at etableringen af et vandhul på maks. 300 m² ikke strider mod gældende planlægning eller anden lovgivning. Kommunen meddeler derfor tilladelse efter Planlovens § 35, stk. 1 til nærværende projekt.

Udnyttelse og klagevejledning

Planloven

Ifølge Planlovens §§58-59, kan der klages over tilladelsen. Klage kan ministeren for byer og landdistrikter, enhver der har en retlig interesse i sagens udfald, herunder en nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker, landsdækkende foreninger og organisationer, der som hovedformål har beskyttelsen af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen på betingelse af, at foreningen eller organisationen har vedtægter eller love, som dokumenterer dens formål, og at foreningen eller organisationen repræsenterer mindst 100 medlemmer.

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, skal du klage til Planklagenævnet. Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på hjemmesiden for [Nævnenes Hus](#). Klageportalen ligger også på [borger.dk](#) og [virk.dk](#). Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen.

Klagefristen er 4 uger og regnes fra datoen for offentliggørelsen og udløber den 1. september 2025.

Afgørelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet og eventuel klagesag afgjort, med mindre Planklagenævnet giver lov til det.

Det er en betingelse for behandling af klagen, at klageren indbetaler et gebyr til Planklagenævnet. Privatpersoner skal betale et gebyr på 900 kr. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Nævnet sender en opkrævning på gebyret, når de har modtaget klagen. Nævnet påbegynder

ikke behandling af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for betalingsfristen, afvises klagen. Vejledning om gebyrordningen findes på Nævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis der gives helt eller delvist medhold i klagen, hvis den påklagede afgørelse ændres eller ophæves eller klagen afvises af Nævnet som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse, eller hvis klagen ikke er omfattet af Nævnets kompetence. Det er alene Nævnet, der kan beslutte at tilbagebetale et gebyr.

Ønskes afgørelsen prøvet ved domstolene, skal søgsmål, jf. §62 i Planloven være anlagt inden 6 måneder efter, at sagen er offentliggjort.

Venlig hilsen

Maya Kaus

Land, By og Kultur – Land og Vand
Ringkøbing-Skjern Kommune

Bilag:

Folder – Vejledning: Etablering af vandhuller

Folder - Arkæologi & Museumsloven

Kopi sendt på mail til:

- Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, mail@sgav.dk
- Ringkøbing Fjord Museer, post@arkvest.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, dnringkoebing-skjern-sager@dn.dk
- Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk, ringkoebing-skjern@dof.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, post@sportsfiskerforbundet.dk
- Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen, dbf.oestjylland@gmail.com
- Jagtforeningernes Kommunale Fællesråd, lone.meyer@icloud.com
- Friluftsrådet Midt-Vest, Ringkoebing-skjern@friluftsraadet.dk
- Friluftsrådets landsdækkende mail til lokale henvendelser, lokalraad@friluftsraadet.dk

Orientering om indsamling af personoplysninger.

I forbindelse med sagsbehandlingen opbevarer Ringkøbing-Skjern Kommune personoplysninger om dig.

Efter databeskyttelsesforordningens artikel 13 og 14 skal vi give dig en række oplysninger, når vi modtager personoplysninger fra dig.

Land, By og Kultur skal i den forbindelse oplyse dig om følgende:

1. Vi er den dataansvarlige – hvordan kontakter du os?
2. Kontaktoplysninger på databeskyttelsesrådgiveren.
3. Formålene og retsgrundlaget for behandlingen af dine personoplysninger.
4. Kategorier af personoplysninger.
5. Modtagere eller kategorier af modtagere.
6. Hvor dine personoplysninger stammer fra.
7. Opbevaring af dine personoplysninger.
8. Retten til at trække samtykke tilbage.
9. Dine rettigheder
10. Klagemulighed til Datatilsynet

Her kan du se en nærmere uddybning i forhold til de oplysninger, vi skal give dig: rksk.dk/oplysningspligt-matrikler

VEJLEDNING

Etablering af vandhuller

**NATURENS
RIGE**

November 2024

Indholdsfortegnelse

1. Vejledning i anlæg af vandhuller.....	3
2. Vandhullets udformning.....	4
3. God vandkvalitet.....	6
4. Beplantning.....	8
5. Forbindelse til omgivelserne	10
6. Vedligeholdelse	11
7. Kræver som regel tilladelse.....	12

1. Vejledning i anlæg af vandhuller

"Når man tager og holder Forstørrelsesglasset for Øjet og seer på en Vanddråbe ude fra Dammen, så ser man over tusinde underlige Dyr som man ellers aldrig seer, men de ere der og det er virkeligt"

(fra "Vanddråben" af H.C. Andersen)

At anlægge et vandhul er en nem måde at bringe mangfoldig natur til et ensformigt landskab. Hvis det udføres rigtigt kan et vandhul blive et ideelt levested for planter og dyr, og give stor glæde for ejeren.

Vandhuller er en vigtig del af det danske landskab. Mange vilde planter og dyr, herunder frøer, tudser, salamandre, rådyr og småfugle, nyder godt af disse vandhuller. Især er udyrkede bræmmer omkring vandhullet afgørende for at planterne kan vokse, og dyrene kan finde føde, raste og yngle.

Denne pjece giver råd om, hvordan man skaber et vandhul, der gavner både dyr og planter. Det er vigtigt at huske, at anlæggelse af et vandhul kræver tilladelse. Bagerst i pjecen finder du information om, hvad der skal tages i betragtning ved ansøgningen, og hvor du kan ansøge.

2. Vandhullets udformning

Etableringen af vandhullet bør tilpasses det omgivende landskab for at opnå det bedste resultat. Derfor bør det placeres i fugtige lavninger, marker, tilgroede tørvegrave og andre lavtliggende arealer.

Normalt gives der ikke tilladelse til at etablere søer, som gennemstrømmes af vandløb, eller som anlægges i moser og i store åbne dale, da disse områder allerede har et rigt og naturligt dyre- og planteliv.

Ved at følge de nedenstående råd, øges chancerne for at skabe et vandhul med et naturligt dyre- og planteliv, som vil tilføre naturen nye værdier.

Størrelse

Størrelsen af et vandhul er af mindre betydning, men et lille vandhul er mere sårbart over for tilgroning og påvirkninger fra omgivelserne sammenlignet med et større vandhul.

Efter at have fået tilladelse til at etablere et vandhul, er det en god idé at grave små prøvehuller for at observere vandstandens svingninger gennem året.

Nogle steder kan man lave et vandhul enkelt og billigt ved at afbryde et lokalt dræn på et lavtliggende sted.

Et vandhul, der næsten er helt tilgroet i tagrør.

Form

Vandhullets form bør følge terrænet naturligt. Vandhulsbrinken bør bugte sig og skabe små vige for at få vandhullet til at se mere naturligt ud.

Dybde

Vanddybden har stor betydning, for hvilke dyre- og plantearter, der vil etablere sig i vandhullet. For at skabe de rette betingelser i vandhullet, er det vigtigt at overveje det ønskede plante- og dyreliv, før vandhullets dybde fastlægges.

En del af vandhullet bør have en dybde på 1,5-2 meter. Dette hjælper med at undgå tilgroning, forhindre udtørring om sommeren og giver dyrene et sted at overvintre, hvor vandet ikke bundfryser.

Hvis vandhullet primært skal gavne padder, er det ofte en fordel, at hele vandhullet er lavvandet med en maksimal sommervanddybde på ca. 50 cm.

Bredden

Svagt skrånende bredder øger arealet med lunt vand, hvilket er gunstigt for både planter og dyr. Hældningen bør være mindre end 1:5, svarende til en hældning på 20 % eller max 20 cm pr. meter.

De lavvandede områder bliver vandhullets "spisekammer", hvor mange smådyr lever en stor del af deres liv. Frøer og tudser har brug for lune, lavvandede, solbeskinnede vige, for at deres æg kan udvikles til haletudser.

Alle vores padder er fredet. Fredningen skyldes, at alle paddearter er gået voldsomt tilbage. Skrubtudsen, der kan blive op til 12 cm, er vores største tudse. Den går i dvale i oktober og graver sig ned i dynd under blade eller lignende steder. Parrang og æglægning sker i april, hvor æggene lægges i lange kæder på plantedele på lavt vand. Skrubtudsens føde består hovedsagelig af insekter, snegle og orme.

Ø i vandhullet

I vandhuller, der er mindre end 2500 m², bør der ikke anlægges øer, da de øger risikoen for tilgroning. Øer kan ende med at se rodet ud med vækst af brændenælder, gederams, tidsler eller pil. Dog er et par store flade sten, der bryder overfladen, glimrende som sovepladser for fugle.

Ingen voldanlæg

Hvis vandhullet anlægges i dyrket jord, bør det opgravede materiale jævnes ud. Er det derimod et naturbeskyttet areal, skal materialet fjernes for ikke at ændre den omgivende natur. En vold af opgravet materiale omkring vandhullet vil forhindre naturlig oversvømmelse. Det er vigtigt, at vandhullet om foråret kan oversvømme sine bredder, da sump- og engplanter vil trives her og skabe naturlige afgrænsninger. Sådanne områder giver også gode leve- og skjulesteder for vandhulsdyr. Volde bliver typisk bevokset med brændenælder, gederams og tidsler, hvilket ikke er ønskeligt. Voldanlæg er ikke en naturlig del af landskabet.

Opgiv ikke

Mange nye vandhuller kan i starten fyldes med grønne trådalger, som opstår på grund af frigjorte næringsstoffer fra jorden under gravearbejdet. Trådalgerne forsvinder ofte efter nogle år, når planter og smådyr har etableret sig i vandhullet.

3. God vandkvalitet

For at opretholde en god vandkvalitet bør følgende overholdes.

Udtørring

Et lille vandhul må gerne tørre ud i tørre somre. Bundslammet bliver hurtigt omsat, og vandkvaliteten forbedres, når der igen kommer vand i vandhullet. Haletudser og salamanderlarver har gavn af denne slags vandhuller, fordi fjender som guldsmedelarver, vandkalve og fisk jævnligt udryddes.

Undgå fodring

Vandkvaliteten forringes altid ved fodring. Fugle og fisk må ikke fodres i eller omkring vandhullet. Naturligt forekommende fugle og fisk finder selv deres føde.

Få ænder

Normalt gives der ikke tilladelse til udsætning af ænder, medmindre vandhullet ligger langt fra naturområder og ikke har afløb til et vandløb. I enkelte tilfælde kan der dog udsættes gråænder efter jagtlovens bestemmelser. Et godt anlagt vandhul af en vis størrelse vil naturligt tiltrække vilde ænder.

Udsætning af fisk

Vær forsigtig med udsætning af fisk. Store fredfisk som karusser og karper forringer vandkvaliteten, da de roder op i bunden. Fisk i vandhullet æder haletudser, hvilket medfører, at frøer forsvinder. Der er også risiko for at sprede fiskesygdomme ved udsætning af regnbueørreder og fisk fra andre vandsystemer. Kontakt Fødevarestyrelsen for råd og vejledning i forbindelse med udsætning af fisk. Kommunen giver normalt ikke tilladelse til at udsætte fisk i eksisterende eller nye vandhuller som etableres i naturområder.

Udsætning af vandplanter

Det er ikke nødvendigt at udsætte almindeligt forekommende vandplanter, da de hurtigt etablerer sig selv. Det er især uheldigt at udsætte vandpest, tagrør, dunhammer og åkander, som vokser hurtigt og breder sig kraftigt. Vandhullet vil hurtigt gro til.

Undgå drænvand

Hvis vandhullets vand er grundvand, bør man undgå, at drænledninger eller grøfter fører overfladevand til vandhullet, da dette vand er næringsrigt og vil øge algevækst og tilgroning. Hvis det ikke kan undgås, bør drænvandet ledes til vandhullet i åbne grøfter, hvilket øger muligheden for, at urenheder bliver omsat, inden vandet når vandhullet.

Dyrkningsfrie bræmmer

Bræmmer omkring et vandhul beskytter mod tilsivende overfladevand, der kan indeholde gødning og sprøjtegifte. For dyre- og plantelivet er det en fordel, at gødningsspredere og sprøjtebomme ikke bruges nærmere end 15 meter fra vandhullet.

Aldrig i vandløb

Vandløb må kun inddrages i vandhuller i ganske særlige tilfælde, da både vandhul og vandløb forringes herved. Se side 4. Vandhullet bør ikke have direkte afløb til et vandløb og bør anlægges i en afstand på mindst 10-20 meter, eller som beskrevet i den meddelte tilladelse. Når kommunen giver tilladelse til anlæggelse af et vandhul, sker det som regel med vilkår om, at vandhullet ikke må have tilløb og afløb.

4. Beplantning

Hvis vandhullet udformes som beskrevet, vil der i løbet af 1-2 år indfinde sig en naturlig plantevækst, både i vandhullet og på bredderne. Der må *ikke* plantes omkring vandhuller i beskyttede §3 områder (enge, moser, heder, overdrev og strandenge), hvor der allerede er et naturligt og rigt planteliv.

På andre lokaliteter kan der som regel plantes, og her er der følgende gode råd:

Træer i god afstand

For at undgå skygge over vandhullet bør træer kun plantes på nord- og nordvestsiden. Syd- og sydøstsiden skal friholdes i en afstand af to gange træets maksimale højde, så skyggen ikke når ind over vandhullet. Forsøg ikke at skygge grøde væk, da det vil skabe et koldt og livløst vandhul.

Det er bedre at plante buske end træer. Beplantning bør holdes 5-10 meter fra bredden afhængigt af, hvor vådt området er. Husk også, at træer kan kaste store mængder blade i vandhullet, når de bliver store. Bladene kan forringe vandkvaliteten, når de rådner og tilføre vandet næring, hvilket kan føre til tilgroning med kraftig vækst af eksempelvis andemad og dunhammer på bekostning af det øvrige dyre- og planteliv.

Naturlige danske arter

Der bør plantes hjemmehørende arter, som er tilpasset vestjyske forhold. Disse træer og buske vil klare sig bedst i det lange løb. Der er tilknyttet flere insektarter til de træer og buske, der har været en del af den danske natur i årtusinder, end der er til nyindførte arter.

*Eksempler på naturligt forekommende danske **træer** er:*

- Stilkeg
- Vintereg
- Bøg
- Dunbirk
- Vortebirk
- Rødel
- Alm. røn

Disse arter er hårdføre og trives på næsten enhver jordbundstype. Dog trives dunbirk og rødel bedst på fugtig jordbund.

*Eksempler på naturligt forekommende danske **buske** er:*

- Alm. hvidtjørn og alm. hyld: Nøjsomme og hårdføre, trives næsten på enhver jordbundstype.
- Havtorn: Nøjsom og hårdfør, trives på kalkholdig jord.
- Alm. hæg: Trives på både tør og fugtig jord, men bedst på middelfugtig bund.
- Pors og Tørst: Trives på fugtige og sure jorde.

- Æblerose: Nøjsomme og hårdføre, trives på næsten enhver jordbundstype.

Eksempler på indførte arter, der bør undgås ved vandhullet er:

- Arter af gran, ædelgran og fyr, der oftest ikke trives i et fugtigt miljø.
- Hybenrose (Rosa Rugosa), da den kan brede sig meget og fortrænge alle andre planter, og der er forbud mod handel og udveksling af rynket rose.
- Glansbladet Hæg, Japansk Pileurt, Rhododendron, Bambus, Snebær og Sargents æble bør også undgås.

Arter af pil og el vil ofte hurtigt indvandre af sig selv. Pil breder sig meget hurtigt og kan i løbet af en kort årrække lukke lavvandede vandhuller.

5. Forbindelse til omgivelserne

Små vandhuller kan fungere som isolerede oaser i landskabet. For at dyrene kan bevæge sig mellem vandhullerne, kan følgende forbindelseslinjer etableres:

- Et udyrket areal langs et vandløb er et godt skjulested.
- Et levende hegn bør føres helt frem til det udyrkede areal omkring vandhullet.
- En rende kan være en god forbindelsesvej mellem to små vandhuller, selvom den er tør det meste af året.
- Et udyrket areal omkring vandhullet kan udvides, så det forbindes med andre vandhuller.
- Vandhullets vandspejl skal kunne ses fra luften, så fugle kan bruge det som rastested.

Vandhullets nærmeste omgivelser kan forbedres på følgende måder:

- Marksten kan lægges i små dynger nær vandhullet, hvilket giver skjulesteder og overvintringsmuligheder for padder, krybdyr m.m.
- Store sten i vandhullets lavvandede partier er gode siddepladser for forskellige dyrearter.
- Et udyrket areal omkring vandhullet kan beskytte mod kunstgødning og sprøjtemidler. Dette areal skal være mindst lige så stort som vinteroversvømmelsen rækker.
- Vildthegn, trådvæv og lignende bør undgås af hensyn til landskabet og dyrelivet.

6. Vedligeholdelse

Et vandhul vil med tiden gro til, og en gang imellem er det nødvendigt med oprensning. Dette kræver næsten altid tilladelse fra kommunen.

Formålet med oprensning er at skabe bedre levevilkår for planter og dyr i vandhullet. Oprensning fjerner dynd og mudder, hvilket hindrer tilgroning. Undertiden kan det også være nødvendigt at fjerne gammelt affald, plantedele og grene m.m. Oprensningen medfører, at vandet bliver mere iltrigt, og der bliver færre alger, andemad og andre flydeplanter. Vandhullet får mere lys og varme, hvilket er vigtigt for livets trivsel i vandhullet.

Den kødædende Liden soldug, vokser her i flydende øer i en nyligt oprenset tørvegrav.

Efter oprensning kan man opleve, at især trådalgerne breder sig meget hurtigt. Dette skyldes, at der under oprensningen er frigøres mange næringsstoffer, som nu er tilgængelige for algerne. Algerne kan fjernes med en rive om efteråret, inden de dør og synker til bunds. Alternativt kan man vente et par somre, hvor algerne forsvinder af sig selv, og vandet bliver klart igen, fordi næringsstofferne bindes af vandplanterne.

En tilbundsgående rensning foretages bedst med gravemaskine. Af hensyn til livet i vandhullet (især padder, haletudser og salamanderlarver) bør dette ske i vinterhalvåret, fra sidst i august til slutningen af februar, og man bør lade enkelte partier uberørte. I vandhuller med meget vand kan arbejdet lettes ved at tømme vandhullet før arbejdet. Hvis der ikke er stigbord til at regulere vandstanden, kan vandhullet tømmes med en pumpe eller ved at grave en midlertidig afvandingsgrøft. Hvis vandhullet har afløb, skal man undgå slamflugt ved at lede vandet udenom vandhullet under oprensningen.

En oprensning af vandhullet en gang imellem vil stimulere dyre- og plantelivet.

7. Kræver som regel tilladelse

Etablering af et vandhul er et stort indgreb i omgivelserne og kræver derfor tilladelse fra en eller flere myndigheder. Dette sikrer, at forskellige interesser vurderes og tilgodeses i videst muligt omfang. For at ansøge om tilladelse kan du finde et ansøgningsskema gennem dette [link](#).

Forekomster af sjældne planter kan være en grund til afslag på en ansøgning om etablering af et vandhul eller en oprensning af et eksisterende vandhul. Eksempler på sådanne planter ses her. Fra venstre: Plettet gøgeurt, sump-hullæbe og mose-vintergrøn.

Ansøgningen bør sendes i god tid før anlæggelsen af vandhullet, da behandlingen af ansøgningen kan tage op til flere måneder. Vandhuller må ikke anlægges i beskyttede naturtyper som hede, mose, strandeng og enge (§3-områder). Kommunen giver som udgangspunkt ikke dispensation til vandhuller i de §3 beskyttede naturtyper.

Husk også at ansøge om oprensning af vandhullet, når dette bliver nødvendigt. Det bør også gøres i god tid.

De faktorer, der har betydning for behandlingen af ansøgningen, inkluderer:

- Placeringen i terrænet med hensyntagen til beskyttede naturtyper (mose, eng, hede, overdrev og strandeng)
- Hensyn til truede arter
- Arkæologiske fund
- Udsætning af dyr og planter
- Afløb
- Bræmmer
- Forbindelse til vandløb
- Søens størrelse

En tilladelse vil blive givet på nærmere fastsatte vilkår.

Standard vilkår for etablering af søer og vandhuller

Her er nogle af de standardvilkår, der stilles ved tilladelse til etablering eller udvidelse af en sø. De kan derfor være gode at læse, inden du ansøger om etablering eller udvidelse af en sø.

- at vandhullet placeres som angivet på vedlagte kort,
- at vandhullet må maksimalt have ansøgte størrelse,
- at vandhullet anlægges med jævn og fladt skrånende bund og bredder (typisk svarer det til en hældning på omkring 1/5),
- at opgravet materiale fjernes eller jævnes ud på markarealer i omdrift,
- at det opgravede materiale ikke anvendes som jordvolde,
- at der ikke laves tilløb til eller afløb fra vandhullet,
- at der ikke udsættes ænder, krebs eller fisk,
- at der ikke fodres i og ved vandhullet,
- at der ikke laves kunstige øer i søen,
- at Natur, Land og Vand, Ringkøbing-Skjern Kommune får besked, når arbejdet er færdigt.

Søer og vandhuller, der er større end 100 m² (inkl. bredzone) bliver omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3, når der efter et par år har etableret sig et naturligt dyre- og planteliv.

Kontakt Ringkøbing-Skjern Kommune, hvis du har yderligere spørgsmål til etablering af vandhul.

Supplerende læsning

Små vandhuller, af Erich Wederkinch, Skov- og Naturstyrelsen, 1988

Små søer og vandhuller – fra idé til virkelighed, af Peter Blenner, Landbrugets rådgivningscenter, Landbrugsforlaget, 1999

VEJLEDNING TIL BYGHERRER

om

Arkæologi og Museumsloven

ARKVEST - Arkæologi Vestjylland er en ny arkæologisk enhed

Ringkøbing-Skjern Museum og Museet for Varde By og Omegn samarbejder for at servicere Ringkøbing-Skjern og Varde Kommuner og bygherrer bedre og for at forske og formidle mere. Som statsanerkendte museer har de to museer tilsammen ansvaret for de arkæologiske udgravninger i de to kommuner. Museumsloven angiver præcise retningslinjer for, hvordan det arkæologiske arbejde skal udføres på statens vegne.

ARKVEST
Arkæologi Vestjylland

HVAD ER ET FORTIDSMINDE?

Der er to slags fortidsminder, de synlige og de usynlige. Blandt de synlige er de bevarede gravhøje, som ses rigtig mange steder i Danmarks landskab. Disse fortidsminder er fredede.

I modsætning hertil er der de usynlige fortidsminder, som gemmer sig under mulden, og som først vil kunne ses, hvis overjorden fjernes. Nutidens arkæologer beskæftiger sig næsten udelukkende med disse fortidsminder. De rummer yderst værdifulde oplysninger om bosættelser, begravelser og livsbetingelser i tidligere tider. De usynlige fortidsminder er beskyttet af Museumsloven og må aldrig beskadiges, uden at være blevet undersøgt af arkæologerne.

Fortidsminderne under overfladen er først truet, når der er planer om et nyt anlægsarbejde, for eksempel anlæggelse af boligområder, veje, forsyningsledninger, vindmøller og nye skove. Arkæologerne tilbyder derfor ofte bygherrerne en forundersøgelse for at sikre, at disse fortidsminder bliver registreret for eftertiden.

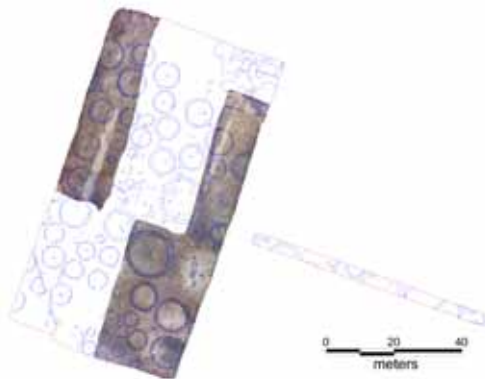

DET ARKÆOLOGISKE ARBEJDE

Arkæologerne opmåler alle spor, fotograferer, indsamler genstande og prøver, så fortidsminderne bliver dokumenteret for eftertiden, inden anlægsarbejdet kan gå i gang.

Nogle genstande skal måske konserveres, ligesom der indsamles prøver til kulstof 14-dateringer og andre undersøgelser.

Arkæologerne anvender de nyeste teknologier i arbejdet. Vi flyver for eksempel med droner, der giver en hurtig og præcis dokumentation.

SE ET KORT OVER ALLE KENDTE FORTIDSMINDER I DANMARK

Alle de skjulte fortidsminder, som museerne i øjeblikket har kendskab til, er kortlagt og tilgængelige på internettet. Men vær opmærksom på, at kortlægningen ikke er komplet. Der vil altid kunne gemme sig skjulte fortidsminder på dit område. Hvis du vil undersøge den aktuelle situation, hvor du har planer om at bygge, er det bedst at kontakte ARKVEST.

www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder

DU SKAL I GANG MED DIT BYGGERI...

Det er altid en god idé at kontakte ARKVEST, så snart du planlægger et nyt byggeri. Jo tidligere arkæologerne får sagen til gennemgang jo større er chancen for, at der er en afklaring, inden du begynder at bygge.

HVORDAN VED JEG OM, DER ER FORTIDSMINDER PÅ STEDET?

En forundersøgelse foregår ved, at muldlaget maskinelt afgraves i et antal søgegrøfter i 2–4 meters bredde. Under muldlaget i den lyse undergrunds jord vil hustomter, indhegninger, grave, brønde og lignende vise sig som mørke pletter. Ved forundersøgelsen finder ARKVEST ud af, om der findes væsentlige fortidsminder på arealet. Fortidsminderne skal med andre ord have en vis kvalitet. Er dette ikke tilfældet, får du et frigivelsesbrev, og du kan gå i gang med dine planer.

Ved fire ud af fem forundersøgelser gennem de senere år er der fundet fortidsminder, men ikke af en sådan kvalitet, at en arkæologisk udgravning kan forsvares. Kun hvor der forekommer væsentlige fortidsminder, der skønnes at kunne bibringe ny viden, indstilles området til udgravning over for Kulturstyrelsen, der foretager den endelige vurdering.

MÅSKE SKAL DER FORETAGES EN EGENTLIG UDGRAVNING

Hvis der er væsentlige fortidsminder på dele af området, har du mulighed for at flytte eller tilrette dit projekt så fortidsminderne ikke bliver skadet. Men måske kan en egentlig arkæologisk udgravning ikke undgås. I så fald udarbejder ARKVEST et budget for den maksimale pris, du som bygherre kommer til at betale. Budgettet skal godkendes både af Kulturstyrelsen og af dig som bygherre. Herefter gennemføres udgravningsarbejdet.

ARKVEST | Lundvej 4, 6800 Varde | Tlf. 75 22 08 77
post@arkvest.dk | www.arkvest.dk

HVORNÅR KAN JEG SÅ KOMME I GANG?

Det kan du, når alle de arkæologiske undersøgelser er færdige. Men i praksis kan det ofte lade sig gøre at finde en fælles løsning, hvor anlægsarbejdet afvikles i etaper samtidig med, at andre områder stadig undersøges af arkæologerne. Jo tidligere i planlægningen ARKVEST er indblandet jo større er chancen for, at vi ikke forsinker dit arbejde.

NOGLE GANGE SKAL DU IKKE BETALE

Ifølge Museumsloven skal du betale for de arkæologiske undersøgelser, herunder forundersøgelser. Det gælder dog ikke for forundersøgelser af arealer mindre end 5.000 m². Heller ikke hvis undersøgelser bliver nødvendige på et areal, som tidligere er frigivet i en udtalelse.

En undtagelse yderligere er fortidsminder, der dukker op ved almindelig landbrugsdrift eller almindelig skovdrift. Hvis det sker, skal du straks anmelde fundet til ARKVEST, som foretager de nødvendige arkæologiske undersøgelser uden udgift for dig.

I de middelalderlige bykerner i Varde og Ringkøbing skal bygherrerne under alle omstændigheder betale for både forundersøgelse og egentlig arkæologisk udgravning.

TILSKUDSMULIGHEDER

Vurderer Kulturstyrelsen, at en arkæologisk undersøgelse vil blive særlig bekostelig i forhold til bygherres øvrige udgifter til det planlagte anlægsarbejde, kan Kulturstyrelsen bevilge et økonomisk tilskud. Det forudsætter dog, at du inden byggestart har anmodet ARKVEST om en udtalelse.

HVAD SKER DER EFTER UDGRAVNINGEN?

Du modtager som bygherre en rapport, der i tekst og billeder fortæller dig om undersøgelsen af de fortidsminder, der var skjult på din jord. En mere fyldig udgave af rapporten fremsendes til Kulturstyrelsen. Udgravningens resultater og genstande indgår i forskningen, formidlingen og levendegørelsen af vor fælles fortid.

LINKS

Søg i Google på:

- "Museumsloven"
- "Kulturstyrelsen" og "Vejledning"
- "Fund og Fortidsminder" og "Søg på kort"
- "etbibraførtiden"
- "Arkvest.dk" her finder du et link til arkæologernes beretninger

EKSEMPLER PÅ ARKÆOLOGISKE FUND

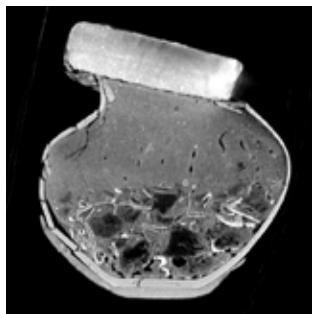
HULBÆLTER – 2.500 ÅR GAMLE SPÆRRINGER GEN- NEM LANDSKABET

Arkæologerne har i de senere år fundet mere end 10 såkaldte hulbælter i det vestjyske landskab. På nationalt plan er det overraskende ny viden. De mange hulbælter, bestående af åbentstående rækker af huller, har fungeret som grænser og forsvarsværker. Der var krig og konflikt i jernalderen. Landskabet blev opdelt i vores og deres. Her ved Brændgårds Hede havde man omgivet sin landsby med et hulbælte.

NY TEKNOLOGI AFSLØRER JERNALDERMARKER, HVOR DER ER SKOV I DAG

Øster Lem Hede har længe været kendt som et af Danmarks 100 mest unikke fortidsminder. Et net af diger omkring 2.500 år gamle marker ses tydeligt fra luften og ikke mindst på den såkaldte højdemodel, en computermodel af Danmarks overflade, lavet med laserscanning fra fly. Her ses det tydeligt, at markskellene fortsætter ind i Løvstrup Plantage, der grænser op til heden. Vi kan derfor vise en omtrent komplet plan af det 3 km² store marksystem, der også rummer en jernaldervej. Omkring markerne har arkæologerne også fundet deres bosteder, begravelser samt to af de såkaldte hulbælter.

HUNDREDDVIS AF SMÅ GRAVHØJE I ÅRRE

Siden 1890'erne har arkæologerne vidst, at der gemte sig en jernaldergravplads ved Årre. Gravene består af 2.500 år gamle urner med brændte rester af de døde og deres ejendele. Lave gravhøje med omgivende grøfter har oprindeligt markeret gravene.

Ved de seneste undersøgelser er den store gravplads blevet afgrænset. De udgravede urner er taget med til CT-scanning, hvor indholdet af brændte knogler og gravgods kan ses, som det blev anbragt af de efterladte.

SAMLINGSPLADS FRA BONDESTENALDEREN VED FILSØ

På Gammeltoft Odde i den nordlige randzone af den nye Filsø ligger et usædvanligt anlæg, mere end 5.000 år gammelt. Det blev opdaget som spor i kornmarken i 2011. Anlægget består af to forløb af grøfter, der har indrammet et 350 x 250 m stort område. Stenalderbefolkningen har kun opholdt sig her i kortere perioder, hvor de har gravet lange grøfter, dækket dem til og gravet dem op igen og igen.

I grøfterne findes sommetider spor af bål, menneskeknogler og ituslåede lerkar. Bopladserne og dysserne lå længere væk i landskabet omkring Filsø.

DET SIGER BYGHERRERNE...

ARKVEST udfører omkring 40-50 større og mindre arkæologiske udgravninger årligt. Her er et udpluk af, hvordan bygherrerne oplever samarbejdet.

"Jeg har megen ros til overs for arkæologernes udgravninger. De gør det godt. Jeg har også ros til Kulturstyrelsen for deres engagement."

RÅSTOFINDVINDER OG LANDMAND JOHANNES NIELSEN (BILLEDET)

"Det er en positiv oplevelse at arbejde sammen med ARKVEST. Vi har altid haft en god dialog og har kunnet lave tilfredsstillende aftaler, der er blevet overholdt."

PROJEKTLEDER ERIK KJÆRGAARD, RINGKØBING-SKJERN FORSYNING

"Arkæologerne er altid med på at løse de problemer, der måtte opstå. Derfor er vi glade for samarbejdet."

LINJEASSISTENT HANS PEDERSEN, VESTJYSKE NET SERVICE A/S

"I sager omkring fjernelse af beskyttede diger og ansøgninger om projekter inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen har Varde Kommune et tæt og godt samarbejde med Arkæologi Vestjylland. Kommunen oplever, at samarbejdet med Arkæologi Vestjylland fungerer hurtigt og smidigt."

SAGSBEHANDLER KIRSTEN FORST HANSEN, VARDE KOMMUNE